

Ministerstwo Sprawiedliwości

Podsekretarz Stanu
Katarzyna Frydrych

DLUS-IV.053.1.2022
Warszawa, 05 października 2023 r.

Pan
Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
al. Solidarności 77
00-090 Warszawa

Szanowny Panie Rzeczniku,

w odpowiedzi na pismo z dnia 14 września 2023 r. (znak: VII.510.54.2021.JRO), w którym zwrócił się Pan o przedstawienie informacji na temat przeprowadzonych analiz i innych działań podjętych w sprawie zniesienia cenzusu wieku w odniesieniu do stanowiska asystenta sędziego, uprzejmie informuję, co następuje.

Zagadnienie dotyczące cenzusu wieku, który jest jednym z warunków dopuszczenia do wykonywania zawodu asystenta sędziego oraz stojących za nim argumentów, jako złożone, zostało poddane pogłębionej analizie oraz ocenie wewnątrz Ministerstwa Sprawiedliwości. W szczególności rozważano nie tylko postulowane wyeliminowanie wieku spośród wymagań od kandydatów na asystenta sędziego, ale również obniżenie dolnej granicy wieku do 23 lat. Podjęte działania zmierzały do wyboru najlepszego rozwiązania.

Mając na uwadze tak zarysowane zagadnienie problemowe wskazać należy, że ustanowienie minimalnego wieku, po osiągnięciu którego możliwe jest wykonywanie określonego zawodu lub zajmowanie określonego stanowiska, jest powszechne w ramach zawodów związanych z wymiarem sprawiedliwości. Wymagania związane z minimalnym wiekiem zatrudnienia nakierowane są na zapewnienie odpowiedniej dojrzałości osób, którym ustawodawca przewiduje powierzenie, wymagających doświadczenia życiowego, odpowiedzialnych zadań w ramach służby publicznej. Zwrócono na to uwagę w odpowiedzi z dnia 16 września 2022 r. na pismo Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 6 grudnia 2021 r. (znak: VII.510.54.2021.PKR).

Kolejno wskazać należy, że sama procedura konkursowa nie gwarantuje możliwości pełnej oceny przesłanki doświadczenia życiowego, wynikającej z osiągnięcia określonego wieku, nawet mając na uwadze ustną część egzaminu umożliwiającą bezpośredni kontakt z kandydatem. Część ustna egzaminu, zgodnie z § 7 ust. 10 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 października 2013 r. w sprawie przeprowadzania konkursu na stanowisko asystenta sędziego (Dz. U. poz. 1228), nakierowana jest na sprawdzenie predyspozycji kandydata do wykonywania zawodu asystenta sędziego, lecz nawet zakładając, że dotyczyłoby to w szczególności predyspozycji osobowościowych, należy mieć na względzie, że podlegają one ocenie w skali od 0 do 9 punktów, podczas gdy w ramach pisemnej (sprawdzającej wiedzę) części konkursu kandydat może uzyskać nawet 45 punktów (a zatem nawet ujawnienie w części ustnej egzaminu okoliczności mogących wskazywać na brak dostatecznego doświadczenia życiowego czy dojrzałości do wykonywania zadań asystenta sędziego skutkujące przyznaniem minimalnej liczby punktów w tym zakresie może

nie wystarczy do wyeliminowania kandydata, który w poprzedniej części konkursu uzyskał bardzo wysoki wynik).

Można również wskazać na okoliczność funkcjonalnego związku pomiędzy minimalną granicą wieku ubiegania się o określone stanowisko a wymogiem nieskazitelności charakteru stawianym kandydatom na asystentów sędziów (art. 155 § 2 pkt 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 217, ze zm.), dalej: „u.s.p.”. Wydaje się bowiem, że istnieje bezpośredni związek pomiędzy kryterium wieku a kryterium nieskazitelności charakteru, którego ocena dotyczyć powinna całokształtu funkcjonowania kandydata, przede wszystkim jako dojrzałego członka społeczeństwa, wyposażonego w pełnię praw i obowiązków o charakterze publicznym i prywatnym, co wymaga pewnego okresu próby wieńczącej okres doświadczeń o wadze adekwatnej do funkcji, o którą ubiega się kandydat. Rezygnacja z kryterium wieku mogłaby oznaczać, że w szczególnych przypadkach osób, które w bardzo młodym wieku ukończyły studia (uzyskały tytuł magistra prawa) powstałyby poważne wątpliwości co do tego, jaką wartość miałyby ocena przesłanki nieskazitelności charakteru. Ocena tej cechy w odniesieniu do funkcjonowania w młodym wieku nie ma bowiem takiej samej wagi, jak ocena odniesiona do osoby pełnoletniej, wyposażonej w pełnię praw i obowiązków, zdolnej do ponoszenia osobistej odpowiedzialności karnej za swoje czyny, funkcjonującej przez określony, dłuższy czas w warunkach takiej pełnej odpowiedzialności w sposób nienaganny.

Zgodnie z art. 155 § 1 u.s.p. asystent sędziego wykonuje czynności zmierzające do przygotowania spraw sądowych do rozpoznania oraz czynności z zakresu działalności administracyjnej sądów, o której mowa w art. 8 pkt 2 u.s.p., czyli zapewnienie właściwego toku wewnętrznego urzędowania sądu, bezpośrednio związanego z wykonywaniem przez sąd zadań, o których mowa w art. 1 § 2 i 3 u.s.p. (sprawowanie wymiaru sprawiedliwości w zakresie nienależącym do sądów administracyjnych, sądów wojskowych oraz Sądu Najwyższego).

Szczegółowy zakres i sposób wykonywania czynności przez asystentów sędziów określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 8 listopada 2012 r. w sprawie czynności asystentów sędziów. Jak wynika z tego aktu prawnego do obowiązków asystenta sędziego należy w szczególności sporządzanie na zlecenie sędziego i pod jego kierunkiem projektów zarządzeń, orzeczeń lub ich uzasadnień. Pewne czynności, na zlecenie sędziego, zmierzające do przygotowania spraw sądowych do rozpoznania asystent sędziego wykonuje również samodzielnie. Kompetencje asystenta sędziego ulegają poszerzeniu choćby o wprowadzone ustawą z dnia 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1802, z późn. zm.) uprawnienie do wydawania zarządzeń w zakresie czynności przewodniczącego. Rozwiązanie to ma na celu usprawnienie postępowania sądowego i znajduje zastosowanie w szczególności do zarządzeń wzywających do usunięcia braków formalnych i fiskalnych pism procesowych, zarządzeń w zakresie doręczeń, w tym również dotyczących skuteczności doręczeń, zarządzeń o wyznaczeniu terminu rozprawy oraz wszelkich zarządzeń zmierzających do przygotowania rozprawy (uzasadnienie projektu ustawy, Druk sejmowy VIII kadencji, Nr 3480, s. 45).

Zadaniem asystenta sędziego jest więc zapewnienie sędziom pomocy merytorycznej w celu odciążenia sędziów w podejmowanych przez nich czynnościach, co umożliwi im skupienie się przede wszystkim na analizie merytorycznej spraw i związanych z nią czynnościach stricte orzeczniczych.

Mając na względzie poszerzany zakres kompetencji asystentów sędziów i charakter zadań, które mogą zostać im powierzone należy uznać za słuszny wymóg dotyczący minimalnego wieku niezbędnego do ubiegania się o zatrudnienie na tym stanowisku, tym bardziej, że takie rozwiązania odnoszą się do innych zawodów z obszaru wymiaru sprawiedliwości.

W konsekwencji wskazane kryterium wiekowe ma charakter obiektywny i jest racjonalnie uzasadnione merytorycznym charakterem zadań wykonywanych przez asystentów sędziów

wymagającym nie tylko określonego poziomu wiedzy merytorycznej, ale i doświadczenia życiowego oraz wykazania rzeczywistego spełnienia przesłanki nieskazitelności charakteru. Tym samym spełnia warunki wynikające z art. 5 pkt. 8a ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U. z 2020 r. poz. 2156) stanowiącego, że przepisów tej ustawy – wdrażającej m.in. dyrektywę 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r., ustanawiającą ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy, a tym samym zakazującej co do zasady dyskryminacji m.in. ze względu na wiek w ramach podejmowania działalności zawodowej – nie stosuje się do przypadków odmiennego traktowania osób fizycznych ze względu na wiek, gdy jest to obiektywnie i racjonalnie uzasadnione celem zgodnym z prawem, w szczególności celami kształcenia zawodowego, pod warunkiem, że środki służące realizacji tego celu są właściwe i konieczne.

Wskazuję, że w toku procesu legislacyjnego w Sejmie (druk sejmowy nr 2977) do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (wnioskodawcą projektu na etapie prac Rady Ministrów był Minister Sprawiedliwości – numer z Wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów UD222) poprawką poselską dodano art. 7 pkt 11 zmieniając w art. 155 § 2 pkt 4 u.s.p. dolną granicę wieku kandydatów na stanowisko asystenta sędziego z ukończonych 24 lat na 23 lata (sprawozdanie Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach z dnia 10 maja 2023 r. o rządowym projekcie ustawy o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw, druk nr 3028). Ostatecznie przesłanka ukończenia 23 roku życia wymagana od kandydatów na asystenta sędziego znalazła się w art. 6 pkt 11 ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1615), który to przepis wejdzie w życie z dniem 15 listopada 2023 r.

Zważywszy na argumenty przemawiające za istnieniem w systemie prawnym minimalnej granicy wieku kandydata na asystenta sędziego, ustanowienie tej granicy przez polski parlament na poziomie 23 lat umożliwi osobom, które w normalnym trybie edukacji kończą studia i uzyskują tytuł zawodowy magistra prawa, bezpośrednio po zakończeniu edukacji, ubieganie się o zatrudnienie w sądzie, a przy tym zapewnia, w szczególnych przypadkach nadzwyczaj szybkiego ukończenia przez kandydata studiów wyższych, cezurę wieku gwarantującą pewien minimalny poziom doświadczenia życiowego kandydata. Przesłanka ta ma charakter obiektywnej i racjonalnej uzasadnienia merytorycznej w specyfice zadań wykonywanych przez asystentów sędziów, które wymagają nie tylko określonego poziomu wiedzy merytorycznej, ale i umiejętności oraz wykazania rzeczywistego spełnienia przesłanki nieskazitelności charakteru.

Ubocznie należy również wskazać, że zagadnienie zasygnalizowane w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich zdaje się mieć marginalne znaczenie praktyczne zwłaszcza w kontekście zmiany wprowadzonej ustawą z dnia 28 lipca 2023 r. W normalnym trybie edukacji studia prawnicze kończy się bowiem w wieku około 23-24 lat, a zatem takim jak wymóg wieku stawiany ww. ustawą asystentowi sędziego, co winno umożliwiać większości chętnych podjęcie próby zatrudnienia na stanowisku asystenta sędziego – i to jako pierwszej pracy po studiach – bezpośrednio po zakończeniu edukacji.

Z wyrazami szacunku

Katarzyna Frydrych
Podsekretarz Stanu

/podpisano elektronicznie/